



Porodica Levi, spašene sestre: Flora (lijevo), Dentila (do ujaka) i Ester (desno)

Nakon nekoliko dana, Zora Krajina, koju je poslala Esterina sestra iz Mostara, pojavila se kod Berte s dokumentacijom, muslimanskom nošnjom i jednom kartom za Mostar. Kad se ispostavilo da su dvije djevojčice u pitanju, Zora je odlučila putovati s Ester, a onda se vratiti u Sarajevo s drugom kartom i onda odvesti Gizelu u Mostar. Uspjela je dovesti obje djevojčice u Mostar, a onda je još nekoliko puta to ponovila i spasila, među ostalima, Bebu Finci, Bertu Papo i Albija Papu. Zora Krajina nikad nije dobila nadoknadu za dobra djela, motivisana je bila željom da pomogne onima koji su bili u opasnosti.

*Jad vašem* je 29. oktobra 1995. godine priznao Zoru Šebek-Krajinu kao Pravednika među narodima.



Berta Papo (slika s lažnih dokumenata)



**Dosjetljiva i pribrana**  
**KAD SE NEKO NE BOJI...**  
**KUKOVIĆ OLGA, Sarajevo**

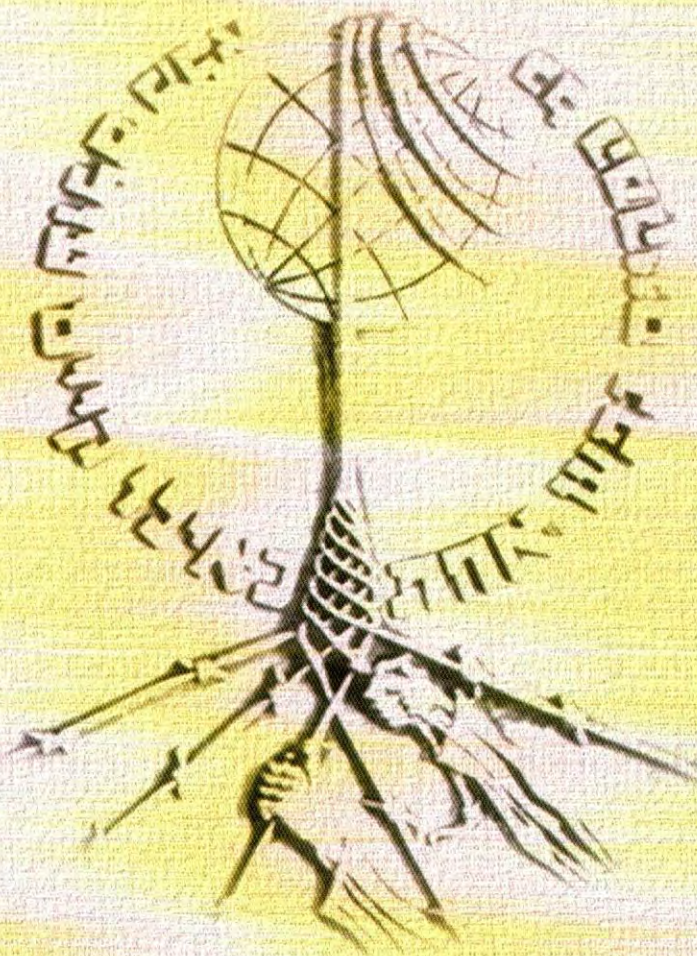
**A**prila 1941. godine Nijemci su napali Jugoslaviju sa svojim saveznicima Italijom, Mađarskom i Bugarskom. Pobjednici su razdvojili zemlju u kojoj je živjelo oko 80.000 Jevreja. Njemačka i Italija su uspostavile novu državu - nezavisnu državu Hrvatsku (NDH) - u sjevernom dijelu Jugoslavije s ustaškim fašističkim pronacističkim režimom. Ustaše su odmah počele da proganjaju i teroriziraju Srbe, Jevreje i Rome koji su živjeli unutar hrvatskih granica. Ove grupe, a ustaše su ih sve proglasile "stranim elementom", postale su žrtve rasnih zakona, sistematskih ubistava, torture i protjerivanja. Režim je, takođe, formirao koncentracione logore širom Hrvatske i krajem 1941. zatvorio već dvije trećine Jevreja od 40.000, koliko ih je živjelo na području nezavisne države Hrvatske. Jedan od gradova koji se nalazio unutar granica NDH bilo je i Sarajevo.

Olga Kuković, Srpkinja, živjela je sa svojom kćerkom u stanu u centru grada. Olgin muž Janko pobjegao je u Srbiju pošto je čuo da se

nalazi na ustaškoj listi za odmazdu. U oktobru 1941. ustaše su već službeno sakupile većinu preostalih sarajevskih Jevreja.

Izidor Baruh, koji još nije bio uhapšen, prolazio je pored kuće Olge Kuković kad mu je neko rekao kako mora odmah da se sakrije. Izidorova sestra Berta bila je Olgina prijateljica (išle su u isti razred), toga se Izidor odmah sjetio i utrčao u Olginu kuću tražeći da mu pomogne. Olga je poslala kćerku Ljiljanu da pronade Izidorovu drugu sestru, Hanu, i dovede je u njihov stan. Hana je odmah dotrčala noseći samo malu torbu. Hanin muž bio je upravo odveden.

Bilo je jasno da su Olga i Izidor u velikoj opasnosti. Olga je shvatila kako je jedini način da spasi Izidora i Hanu da ih prebaci u Mostar, susjedni grad koji je bio pod italijanskom okupacijom. Berta, zajedno s Izidorovom ženom i djetetom, već je bila tamo. Italijanski komandant u Mostaru odbio je da provodi antijevrejske mjere koje su uspostavili Nijemci pa su Jevreji u Mostaru bili relativno sigurni.



Olga je znala da je bilo veoma rizično prokrijumčariti njene prijatelje Jevreje iz Sarajeva. Čula je da su se neki Jevreji uspjeli spasiti i pobjeći iz Hrvatske preobučeni u muslimane, koji nisu bili meta ustaša ili Nijemaca. Ona je odlučila da pruruši brata i sestru na ovaj način. Olga je kupila Hani dugačku muslimansku haljinu sa šamijom i zarom i Hana je bila u mogućnosti da putuje u Mostar vozom, a da zbog izgleda ne bude otkrivena.

Pošto je Izidor bio crvenokos i prepoznatljiva lica, nacisti i njihovi pomagači mogli su odmah vidjeti da je on tipični Jevrej, njen zadatak bio je mnogo teži negoli kod njegove sestre. Ona je upotrijebila maštu kako bi pomogla Izidoru da prevaziđe ovu zapreku. Prvo, ona je obojila Izidorovu kosu u crno, zatim mu je kupila fes, obukla ga u muslimansku odjeću i slikala ga. Olga je podmitila jednog policajca da nabavi Izidoru dokumente. Ona je, takođe, pronašla jednog muslimana, Izidorovog prijatelja, da mu pomogne da se dočepa Mostara. Ovaj čovjek

odveo je Izidora na željezničku stanicu, ukrcali su se na voz i zajedno putovali do Mostara.

Zahvaljujući Olgi Kuković, Izidor i Hana sastali su se sa svojom sestrom Bertom i preživjeli rat.

Olga Kuković proglašena je Pravednikom 1994. za spasavanje Hane Musafije, rođene Baruh, i njenog brata Izidora Baruha iz Sarajeva.



## Preko puta tajne radiostanice Gestapoa **SPASIO TRI JEVREJKE**

**LATAL ANDRIJA, Sarajevo**

**R**ođen je u Doboju 1894. godine. Radio je u Sarajevu u Direkciji Jugoslovenskih željeznica. Andrija je bio oženjen Amalijom Brod i u toku rata skrivao je majku svoje supruge, Fani, koja je bila na spisku za odvođenje. Godine 1943. bježeći iz Beograda, preko Splita u Sarajevo stižu Leonara Laura Elias, Liza Mešulam i Rahela Elias Pikolina. One nalaze utočište u kući Andrije Latala u Sarajevu. Ovim nesretnim ženama na početku okupacije ubijeni su muževi u Beogradu, ali su se one uz pomoć lažnih dokumenata prebacile u Split, a nakon kapitulacije Italije bile su prisiljene da bježe dalje. Kontakt je uspostavljen putem povjerljive osobe koja je iz Splita službeno došla u Sarajevo i najavila da bi ove tri bjegunice došle u Sarajevo. Andrija Latal, koji je već krio dvije Jevrejke, odlučio se na smion potez - prihvatio je da se brine o Leonori, Lizi i Raheli.

Uz pomoć novih falsifikovanih dokumenata, stigle su željeznicom u Sarajevo. U toku boravka u Sarajevu bile su skrivene u podrumu nedovršene kuće i nisu smjele da izađu niti da se pojave na ulici ili prozoru jer se preko puta Latalovih nalazila tajna radiostanica Gestapoa,

a s druge strane kuće Vojna bolnica.

Andrija Latal se borio da pribavi hranu, u tom vremenu bilo je teško hraniti i vlastitu porodicu, a opasnost zbog stalnih pretresa koje je provodio Gestapo bila je maksimalna.

Andrija Latal imao je suprugu i djevojčicu od jedanaest godina, Ljerku, koja je bila svjesna svakodnevnih opasnosti i preživljavala stresove - od zvona na vratima, pretresa, do odvođenja. Ovaj dobri i hrabri čovjek, koji je požrtvovano spasio nekoliko jevrejskih života, imao je sreću iako je bio pod stalnim pritiskom da ne bude otkriven ni on ni njegove štice koje su, zahvaljujući njegovoj svesrdnoj brizi, preživjele Drugi svjetski rat.

Po završetku rata, Leonora-Laura Elias, rođena Špacir, Liza Mešulam, rođena Elias, i Rahela Elias Pikolina vratile su se u Beograd, gdje su osnovale nove porodice.

Andrija Latal nesebično je pomagao u spašavanju jevrejskih života.

*Jad vašem* je 10. januara 2007. godine prepoznao Andriju Latala kao Pravednika među narodima.



Rahela Elias



Laura Elias



Liza Mešulam, rođena Elias



*Milošević Anto*



*Milošević Vid - Andrija*

## Bili su svjesni opasnosti **ZBOG SPAŠAVANJA U LOGOR** MILOŠEVIĆ VID i ANTO, Sarajevo

**B**raća Vid i Anto Milošević živjeli su u Sarajevu, gdje su imali ćilimarsku radnju u centru grada, odmah do ćilimarske radnje njihovog prijatelja Leona Altarca.

Kad su Nijemci ušli u Bosnu u aprilu 1941. godine i zakoni protiv jevrejskih radnji doneseni, Altarac je bio prisiljen da zatvori radnju. Onda su braća Milošević ponudili Altarcu da radi kod njih i kad se potraga za Jevrejima povećala, oni su doveli još Jevreja u svoju radnju.

Kad su ustaše bile informisane da u radnji braće Milošević radi mnogo Jevreja, poslali su im upozoravajuće pismo kako je zabranjeno zapošljavati Jevreje. Uprkos tome, braća su ih i dalje zapošljavala i ubrzo je njihova ćilimarska radnja postala mjesto skrivanja za mnoge Jevreje, među kojima su bili Mika Altarac, Jozef Štern i Danitini sinovi.

U junu 1941. godine ustaše su upale u radnju i uhapsile sve Jevreje koji su se tamo skrivali, kao i braću Milošević. U pritvoru, Vida Miloševića su stavili ispred njegovih prijatelja i naredili mu da ih pljuje. Kad se usprotivio, poslat je s Jevrejima

i svojim bratom u koncentracioni logor Jasenovac u novembru 1941. godine, gdje je bio ispitivan i mučen.

Nakon trinaest mjeseci, 31. decembra 1943. u čast Nove godine pustili su braću Milošević. Kad su se braća vratila u Sarajevo, našla su opljačkanu radnju iz koje je sve bilo ukradeno, i roba i alat, a njihova kuća je bila uništena. Našli su se bez krova nad glavom i bez načina da zarade novac. Jedva su preživljavali do kraja rata.

Ranije, dok su bili zatvoreni u Jasenovcu, Altarac je rekao braći: "Kad se opet sretnemo, poslije rata pozvaću vas obojicu na piće." Ovaj poziv se nije ostvario. Altarac je umro u logoru.

*Jad vašem* je 27. novembra 1992. godine priznao Vida Miloševića i njegovog brata Antu Miloševića kao Pravednike među narodima.



Zagreb, predaja Medalje i Plakete: ambasador Izraela Natan Meron i Andrija-Vid Milošević